สังเคราะห์งานวิจัย

ฉบับที่ 3 ประจำเดือน มีนาคม 2565

อาจารย์ ดร.ปาหนัน กนกวงศ์นุวัฒน์
คณะพยาบาลศาสตร์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีบทสังเคราะห์งานวิจัยที่น่าสนใจมาฝากผู้อ่านทุกท่านฉบับนี้เป็นงานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุในอำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์ ดร.ปาหนัน กนกวงศ์นุวัฒน์ และคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีงบประมาณ 2563 ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว นำแนวคิดมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนของและแนวคิดพฤฒพลังขององค์การอนามัยโลก (2549) เป็นกรอบในการศึกษาการเลือกพื้นที่ชุมชนตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ในโครงการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวศาสตร์พระราชาของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทห่างไกลเขตเมืองและมีสภาพแห้งแล้ง ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและต้องการพึ่งพาตนเอง ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานสาขาการพยาบาลชุมชนจึงสนใจที่จะสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชนนี้

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรมพฤฒิพลังในระดับดี และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจและการนำพฤฒพลังไปใช้ประโยชน์ของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ระยะเวลาในการศึกษาเดือนมกราคม – ตุลาคม 2563 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้สูงอายุในตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จำนวน 477 คน ผู้ร่วมวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มแกนนำชุมชนคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาวงกต ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาวงกต ผู้ใหญ่บ้าน ประธานและเลขาชมรมผู้สูงอายุเขาวงกต อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) และแกนนำของผู้สูงอายุ 2) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อย่างน้อยร้อยละ 10 ของประชากร หรือกลุ่มละ 30 เป็นอย่างต่ำ (Gay, 1996: 126) คัดเลือกโดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เป็นผู้ที่มีอายุ 60-75 ปี อาศัยอยู่ในตำบลเขาวงกต ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่เป็นอันตรายต่อการเข้าร่วมกิจกรรม และสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาพฤฒพลัง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินพฤฒพลัง แบบประเมินความพึงพอใจและการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ

วางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤฒพลังผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และร่วมกันประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาพฤฒพลัง ได้แก่ การตรวจสุขภาพเบื้องต้น การเรียนรู้ดูแลสุขภาพตนเอง การฝึกทักษะการออกกำลังกาย การปลูกผักข้าวโพดและฝักทอง การทำลูกประคบสมุนไพร และตุ๊กตาการบูร และจิตอาสาเยี่ยมผู้สูงอายุติดบ้านติดเตียง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired sample t-test

ผลการวิจัย ผู้ร่วมวิจัยในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องและร่วมประเมินผล ผลการประเมินภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับค่อนข้างดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.60 (จากคะแนนเต็ม 5) หลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พบว่าภาวะพฤฒพลังอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภาวะพฤฒพลัง พบว่า ระดับภาวะพฤฒพลังหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านสุขภาพสูงมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านสิ่งสนับสนุนการดำรงชีวิต และด้านความมั่นคงปลอดภัย ตามลำดับ ผลการประเมินความพึงพอใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.67 และผู้สูงอายุสะท้อนการนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้ การดูแลสุขภาพตนเองให้เหมาะสมตามวัย การป้องกันโรค การทำงานตามความถนัดของตนเองเพื่อเสริมรายได้ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในชุมชนที่ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองและมีความสุขมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการวางแผนและทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ จึงจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีและมีความยั่งยืน

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งมีหลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องตามบริบทของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ยาวนานที่สุด และสร้างคุณค่าในตนเองให้แก่ผู้สูงอายุซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนวิถีไทยต่อไป ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรส่งเสริมการพัฒนาแกนนำชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย

2) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุน

3) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในลักษณะพหุวัยร่วมกับคนในชุมชน

ข้อมูลจาก
อาจารย์ ดร.ปาหนัน กนกวงศ์นุวัฒน์
หัวหน้าโครงการวิจัย หมายเลขติดต่อ 081-687-0240
อาจารย์จุรีภรณ์ เจริญพงศ์ / อาจารย์ณจิต วงศ์ชัย / อาจารย์ณัฏฐา ควงตา
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
นายรัฐวุฒิ สมบูรณ์ธรรม
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขาวงกต อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
หมายเลขติดต่อ 098-826-0515